УДК 376.1-056.26-053.2/.3:159.922.76
DOI https://doi.org/10.32782/2787-5137-2026-2-4

Тетяна Вікторівна СКРИПНИК,
доктор психологічних наук, професор,
професор кафедри спеціальної освіти та інклюзії,
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
E-mail: t.skrypnyk@kubg.edu.ua
ORCID: 0000-0002-8511-4984

Ганна Володимирівна СУПРУН,
кандидат психологічних наук, доцент кафедри логопедії,
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
E-mail: h.suprun@kubg.edu.ua
ORCID: 0000-0003-3282-7603

Вікторія Михайлівна МІРОНОВА,
викладач кафедри спеціальної освіти та інклюзії
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
E-mail: v.mironova@kubg.edu.ua
ORCID: 0009-0003-5985-0130

ПРАКТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ МЕТОДУ «НЕЙРОРУХ» А. БАНІЕЛЬ ДЛЯ ЦІЛІСНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ РАННЬОГО ВІКУ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

Анотація. Вступ. *У статті здійснено педагогічне осмислення практичного потенціалу методу «Нейрорух» А. Баніель для цілісного розвитку дітей раннього віку з особливими освітніми потребами (ООП). На основі аналізу сучасних українських і зарубіжних досліджень щодо нейророзвивальних підходів до розвитку та підтримки дітей з ООП сформовано науковий контекст для педагогічного осмислення практичного потенціалу цього методу. Особливу увагу приділено розкриттю практичного потенціалу дев'яти засад методу А. Баніель та можливостей їх використання у спільній діяльності фахівців і батьків, спрямованій на цілісний розвиток дітей раннього віку з особливими освітніми потребами.*

Мета – *педагогічне осмислення практичного потенціалу методу «Нейрорух» А. Баніель та визначення можливостей використання його ідей у спільній діяльності фахівців і батьків, спрямованій на цілісний розвиток дітей раннього віку з особливими освітніми потребами.*

Наукова новизна *полягає в авторській педагогічній інтерпретації дев'яти засад методу «Нейрорух» у контексті сучасної спеціальної освіти та їх конкретизації через практичні рекомендації для фахівців і батьків дітей раннього віку з ООП. Обґрунтовано можливість розглядати ідеї методу як джерело сучасних педагогічних підходів, спрямованих на підтримку природних механізмів навчання, активної участі дитини у власному розвитку та організацію індивідуалізованої взаємодії дорослого з дитиною.*

Висновки. *Проведений аналіз засвідчив значний практичний потенціал методу «Нейрорух» А. Баніель для осмислення сучасних підходів до цілісного розвитку дітей раннього віку з ООП. Педагогічна інтерпретація дев'яти засад цього методу дає змогу використовувати їх як практичні орієнтири для організації взаємодії фахівців і батьків з дитиною, підтримки її активності та створення умов для реалізації потенціалу нейропластичності. Представлений підхід розширює можливості використання сучасних нейророзвивальних ідей у системі психолого-педагогічного супроводу дітей раннього віку з ООП.*

Ключові слова: *діти раннього віку, особливі освітні потреби, метод «Нейрорух», нейропластичність, цілісний розвиток, педагогічна взаємодія.*

© Т. В. Скрипник, Г. В. Супрун, В. М. Міронова, 2026
Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

Tetiana Viktorivna SKRYPNYK,
Doctor of Psychological Sciences, Professor,
Professor at the Department of Special Education and Inclusion,
Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University
E-mail: t.skrypnyk@kubg.edu.ua
ORCID: 0000-0002-8511-4984

Hanna Volodymyrivna SUPRUN,
Candidate of Psychological Sciences,
Associate Professor at the Department of Speech Therapy,
Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University
E-mail: h.suprun@kubg.edu.ua
ORCID: 0000-0003-3282-7603

Viktoria Mykhailivna MIRONOVA,
Lecturer of the Department of Special Education and Inclusion
Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University
E-mail: v.mironova@kubg.edu.ua
ORCID: 0009-0003-5985-0130

THE PRACTICAL POTENTIAL OF A. BANNIEL'S «NEUROMOVEMENT» METHOD FOR THE HOLISTIC DEVELOPMENT OF YOUNG CHILDREN WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS

Abstract. Introduction. *This article presents a pedagogical interpretation of the practical potential of Anat Baniel's Neuromovement Method for supporting the holistic development of children in early childhood with special educational needs (SEN). The article is based on an analysis of contemporary Ukrainian and international studies on neurodevelopmental approaches to supporting children with SEN, which provides the scientific context for examining the practical potential of this method. Particular attention is given to the practical potential of the nine principles of Anat Baniel's method and to their application in the collaborative work of professionals and parents aimed at supporting the holistic development of children in early childhood with special educational needs.*

The aim of this article is *to provide a pedagogical interpretation of the practical potential of Anat Baniel's Neuromovement Method and to identify possibilities for applying its ideas in the collaborative work of professionals and parents aimed at supporting the holistic development of children in early childhood with special educational needs.*

The scientific novelty *of the study lies in the author's pedagogical interpretation of the nine principles of the Neuromovement Method within the context of contemporary special education and in their elaboration into practical recommendations for professionals and parents of children in early childhood with special educational needs. The study also substantiates the possibility of considering these principles as a source of contemporary pedagogical approaches that support natural learning mechanisms, the child's active participation in their own development, and individualized adult–child interaction.*

Conclusions. *The study demonstrates the considerable practical potential of Anat Baniel's Neuromovement Method for understanding contemporary approaches to the holistic development of children in early childhood with special educational needs. A pedagogical interpretation of the nine principles of the method enables their use as practical guidelines for organizing interaction between professionals, parents, and the child, supporting the child's natural activity, and creating conditions for the realization of neuroplasticity. The proposed approach expands the possibilities for integrating contemporary neurodevelopmental concepts into psychological and educational support for children in early childhood with special educational needs.*

Key words: *children in early childhood, special educational needs, the Neuromovement Method, neuroplasticity, holistic development, pedagogical interaction.*

Вступ. Сучасні уявлення про розвиток дитини ґрунтуються на системних засадах, згідно з якими становлення сенсомоторної, комунікативно-мовленнєвої, соціально-емоційної та когнітивної сфер є взаємозумовленим і відбувається у тісному взаємозв'язку. Якщо раніше моторика переважно розглядалася як окрема функціональна сфера, то сучасна нейронаука переконливо доводить, що рухова активність виступає одним із провідних механізмів організації нервової системи у ранньому віці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Перші роки життя характеризуються максимальною нейропластичністю головного мозку. Однією з перших концепцій, яка пояснила

взаємозв'язок між сенсомоторним розвитком та навчанням, стала теорія сенсорної інтеграції А. Дж. Айрес. Авторка розглядала мозок як систему, котра безперервно організовує інформацію, отриману від вестибулярної, пропріоцептивної, тактильної, зорової та слухової систем. Саме ефективність інтеграції сенсорної інформації визначає здатність дитини підтримувати рівновагу, координувати рухи, планувати власні дії, здійснювати білатеральну координацію та зорово-моторну інтеграцію. На думку Айрес, ці процеси створюють нейрофізіологічну основу для формування довільної поведінки, читання, письма, математичних навичок і повсякденної діяльності [7; 8].

Подальший розвиток ці ідеї отримали у працях С. Г. Блайт, яка запропонувала концепцію нейромоторної зрілості як показника функціонального дозрівання центральної нервової системи, а моторний розвиток як послідовний процес інтеграції примітивних рефлексів, формування постуральних реакцій та переходу до довільного контролю рухів [10; 11].

Емпіричні дослідження, що тривали більше 20 років, заклали основу сучасних уявлень про взаємозв'язок нейромоторної зрілості та навчальної діяльності. Подальші дослідження підтвердили статистично значущий взаємозв'язок між залишковими примітивними рефлексами та показниками академічної успішності. А в одному з рандомізованих контрольованих дослідженнях також було показано, що використання спеціальної програми рухових вправ супроводжується покращенням навичок читання [15].

Окрему увагу сучасні автори приділяють взаємозв'язку між нейромоторним розвитком і регуляцією емоційного стану. Відповідно до полівагальної теорії С. Поргес, ефективна сенсомоторна інтеграція тісно пов'язана з функціонуванням автономної нервової системи, відчуттям безпеки, соціальною залученістю та емоційною саморегуляцією. Таким чином, моторний розвиток забезпечує як вдосконалення рухових навичок, так і створення фізіологічного підґрунтя для цілісного розвитку, у тому числі, – соціальної взаємодії, комунікації та адаптивної поведінки [17].

Подібні закономірності простежуються і щодо розвитку виконавчих функцій. А. Даймонд переконливо показала, що когнітивна гнучкість, інгібіторний контроль, робоча пам'ять і довільна увага розвиваються у тісному взаємозв'язку з моторною активністю, саморегуляцією та здатністю до цілеспрямованої поведінки [12]. Саме тому сучасні програми раннього втручання дедалі частіше використовують гру, рухову активність і сенсомоторне навчання як природні механізми розвитку виконавчих функцій [13].

Сучасна нейронаука значно розширила ці уявлення, показавши, що моторний розвиток не тільки відображає дозрівання мозку, а ще й активно формує його функціональну організацію. К. Адольф довела, що кожна нова моторна навичка відкриває дитині нові можливості взаємодії з довкіллям, сприяючи розвитку пізнання, комунікації, саморегуляції та соціальної поведінки [6].

Модернізація системи спеціальної та інклюзивної освіти в Україні зумовлює пошук інноваційних, високоефективних технологій подолання порушень психофізичного розвитку в дітей із особливими освітніми потребами (ООП). Особливого значення в сучасному науковому дискурсі набуває нейропсихологічний підхід, який дає змогу впливати на першу ланку порушень розвитку через стимуляцію мозкових структур, гармонізацію міжпівкульної взаємодії та розвиток когнітивної й емоційно-вольової сфер. У цьому контексті актуальним є аналіз напрацювань українських науковців, які досліджують сучасні нейророзвивальні підходи до підтримки дітей з особливими освітніми потребами.

Аналіз наукових праць українських дослідників дає змогу диференціювати специфіку реалізації цих методів для різних категорій дітей з ООП. Міждисциплінарний погляд на проблему представлено у дослідженні Н. Герасімової та І. Герасимової. Дослідники пропонують інтегративний підхід, який поєднує конфліктологію та нейропсихологічний супровід осіб із ООП. У роботі провели детальний аналіз когнітивних, комунікативних та вікових детермінант, що визначають траєкторію розвитку та соціальної адаптації таких осіб, підкреслюючи важливість урахування індивідуальних нейродинамічних характеристик [1].

Окрему увагу науковці приділяють поєднанню фізичного розвитку та когнітивної стимуляції. Т. Кузнецова та В. Кордонець досліджують розвиток мовлення дошкільників з інтелектуальними порушеннями, інтегруючи елементи розвивального навчання безпосередньо у заняття з фізичного виховання. Це підтверджує нейропсихологічний постулат про те, що

рухова активність і загальна моторика є базисом для формування вищих психічних функцій, зокрема мовлення. [3]

Значну частину аналізованої літератури присвячено подоланню мовленнєвих труднощів у дітей дошкільного віку засобами нейростимуляції. Так, Л. Іваницька доводить, що залучення нейропсихологічних методів дає змогу значно підвищити ефективність подолання системних порушень мовлення за рахунок формування базових передумов психічного розвитку. Інноваційність цього підходу потребує чіткішого розмежування суто логопедичних та нейропсихологічних критеріїв оцінки ефективності [2].

Аналогічний вектор дослідження простежується у праці С. Цісарук, яка присвячена корекції мовленнєвих порушень у дітей дошкільного віку саме засобами нейростимуляційних технологій. Автор акцентує увагу на доцільності активації підкірково-кіркових зв'язків для стимуляції мовленнєвої активності. Науковиця залишає відкритим питання технічного та кадрового забезпечення: використання таких технологій вимагає специфічної підготовки фахівців (логопедів-нейропсихологів), що ускладнює широке впровадження методики у практику звичайних закладів дошкільної освіти [5].

Успішно впроваджується нейростимуляція при моторних дисфункціях у ранньому та дошкільному віці. Публікація Н. Лопатинської, Т. Хомик, А. Косянчук представляє цілісну систему корекційного впливу, яка спирається на закономірності онтогенетичного розвитку мозку (принцип «знизу-вгору»). Автори успішно доводять, що стимуляція базових рівнів (сенсомоторної координації, вестибулярного апарату, міжпівкульної взаємодії) безпосередньо покращує якість моторного планування у дітей руховими порушеннями [4].

Аналіз сучасних зарубіжних та українських досліджень свідчить, що ефективність нейрокорекційних втручань визначається комплексом взаємопов'язаних чинників, які забезпечують природне дозрівання нервової системи та розвиток функціональної активності дитини. Сучасні підходи дедалі більше відходять від ізольованого тренування окремих навичок, натомість орієнтуючись на розвиток цілісних функціональних систем, інтеграцію сенсорного, моторного, когнітивного й соціально-емоційного розвитку, використання природної активності дитини та підтримку її участі у повсякденному житті. На наш погляд, такий підхід особливо цінним є щодо розвитку дітей раннього віку з ООП, з огляду на природні механізми дозрівання нейронних мереж [14].

Таким чином, аналіз сучасних наукових джерел свідчить про поступову зміну парадигми від корекційної до розвиткового підходу. Якщо раніше основна увага приділялася розвитку окремих функцій або компенсації порушень, то сучасні підходи дедалі більше орієнтуються на підтримку природних механізмів розвитку мозку, інтеграцію різних сфер функціонування дитини, індивідуалізацію взаємодії та активне залучення самої дитини до процесу навчання. Одним із підходів, що найбільш послідовно реалізує ці ідеї, є метод А. Баніель «Нейрорух», який пропонує нове бачення ролі руху, взаємодії та нейропластичності у розвитку дитини і є сучасним нейророзвивальним підходом, орієнтованим на активізацію внутрішніх механізмів навчання мозку. Водночас слід зазначити, що емпірична база цього підходу наразі перебуває на етапі накопичення. Попри наявність окремих досліджень, які демонструють позитивні результати застосування методу А. Баніель «Нейрорух» щодо окремих категорій дітей, його ефективність потребує подальшої перевірки у добре контрольованих дослідженнях. У нашій статті метод «Нейрорух» використано насамперед як концептуальний приклад сучасної нейророзвивальної моделі, що дає змогу проілюструвати зміну поглядів на цілі, зміст і організацію нейрокорекційної допомоги дітям раннього віку з ООП.

Мета статті – педагогічне осмислення практичного потенціалу методу «Нейрорух» А. Баніель та визначення можливостей використання його ідей у спільній діяльності фахівців і батьків, спрямованій на цілісний розвиток дітей раннього віку з ООП.

Методологічною основою дослідження став теоретичний аналіз наукових джерел, присвячених сучасним нейророзвивальним підходам, нейропластичності мозку та методу «Нейрорух» А. Баніель. Аналіз здійснювався з метою виявлення концептуальних положень методу, їх педагогічного осмислення та визначення практичного потенціалу для роботи з дітьми раннього віку з ООП. Добір джерел мав цілеспрямований тематичний характер і не передбачав виконання систематичного огляду літератури. До аналізу було включено сучасні наукові публі-

кації, монографії та праці, що безпосередньо стосуються нейропластичності, нейророзвивальних підходів та методу А. Баніель і дають змогу здійснити його педагогічне осмислення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Завдяки реалізованому у методі «Нейрорух» підході процес навчання розглядається як створення умов для покращення сенсомоторної організації та розширення функціональних можливостей дитини, а мозок дитини відкриває нові способи організації власної діяльності [16]. У цьому контексті метод «Нейрорух» пропонує унікальну логіку нейрокорекційного втручання, що є інноваційним способом мислення про розвиток дитини та її компенсаторні можливості.

Так, якщо більшість нейрокорекційних підходів орієнтуються на формуванні окремих функцій або рухів шляхом їх цілеспрямованого тренування, то підхід А. Баніель акцентує увагу на створенні умов, за яких дитина стає активним учасником власного розвитку, а навчання відбувається завдяки реалізації природних механізмів нейропластичності, дослідження та усвідомлення власної діяльності. Один з висновків багаторічної ефективної роботи А. Баніель звучить парадоксально: не потрібно навчати руху, а треба створювати такі умови, щоб мозок дитини з ООП сам відкривав новий спосіб організації руху [9]. І одним з таких прийомів, які сприяють налагодженню «комунікації» з мозком дитини є так звана «взаємна емпатія через рух» [9].

Відбувається це через здатність «долучатися» до дитини, починаючи з того місця, де вона є – моторно, емоційно та когнітивно; при цьому дорослий (фахівець чи батьки) мають уважно стежити за її унікальними реакціями, створюючи двобічний процес самопізнання, що імітує спонтанний, органічний спосіб, яким зазвичай розвиваються нейротипові діти, що граються, навчаються та ростуть.

На наш погляд, практичний потенціал методу «Нейрорух» Анат Баніель полягає не стільки у використанні окремих вправ чи технік, скільки у формуванні нового способу взаємодії дорослого з дитиною, який забезпечує її цілісний розвиток. У цьому дослідженні цілісний розвиток розглядаємо як взаємопов'язаний розвиток рухової, сенсорної, пізнавальної, емоційної та комунікативної сфер, що відбувається у процесі активної взаємодії дитини з навколишнім світом. Саме тому нами розроблено таблицю, у якій представлено дев'ять засад методу, їх зміст та практичне значення для фахівців і батьків дітей раннього віку з ООП (табл. 1).

Таким чином, практична цінність методу «Нейрорух» полягає не лише у використанні окремих прийомів роботи з дитиною, а насамперед у переосмисленні ролі дорослого як уважного партнера, який створює умови для активного пізнання, самостійного відкриття та максимально повної реалізації потенціалу дитини. Саме така педагогічна позиція, на наш погляд, найбільшою мірою відповідає сучасним тенденціям розвитку спеціальної освіти та підтримки дітей раннього віку з особливими освітніми потребами.

Таблиця 1

Практичне значення ключових засад методу А.Баніель «Нейрорух» для цілісного розвитку дитини раннього віку з ООП

Назва засади	Зміст засади	Практичне значення для фахівців і батьків
Рух з увагою	Увага до власного руху активує мозок, завдяки чому створюються мільярди нових нейронних зв'язків, які сприяють змінам та підвищують якість навчання. За висловом А. Баніель, будь-які рухи без супроводу уваги до них не мають сенсу.	У практиці роботи з дітьми раннього віку це означає, що увага дорослого має бути спрямована не лише на результат дії, а насамперед на те, *як саме* дитина рухається. Для цього фахівець або батьки уважно спостерігають за особливостями рухів дитини, не поспішають їх виправляти, а допомагають дитині помічати власні рухи, зміни положення тіла, відчуття та спосіб виконання дії. Такий підхід формує основу сенсомоторної усвідомленості, розвиває здатність дитини навчатися через власний досвід і створює умови для більш ефективного розвитку рухових, пізнавальних та комунікативних навичок.
Повільний темп	Уповільнення «виводить» дитину з автоматичного режиму, дає змогу помічати відмінності й відчувати їх й переживати життя на більш глибокому рівні.	У практиці роботи з дітьми раннього віку це означає свідоме уповільнення темпу взаємодії, що дає дитині можливість краще відчути власні рухи, усвідомити зміни, які відбуваються під час діяльності, та сформувати більш точні сенсомоторні зв'язки. Для цього дорослий відмовляється від поспіху, залишає дитині достатньо часу для самостійних дій і уважно спостерігає за її реакціями. Саме такий темп створює умови для глибшого навчання, розвитку саморегуляції та відчуття власної компетентності.

Продовження таблиці 1

Назва засади	Зміст засади	Практичне значення для фахівців і батьків
Тонкість	Зменшення сили та інтенсивності підвищує внутрішню чутливість мозку до здатності сприймати тонкі відмінності. Це дає мозку нову інформацію, необхідну для організації успішних дій	У практиці роботи з дітьми раннього віку це означає, що дорослий не прагне виконати рух замість дитини або активно керувати її діями. Для цього дорослий не нав'язує дитині власний спосіб дії, а підхоплює її власні рухи, делікатно збагачуючи їх новими елементами, які дитина здатна відчути й інтегрувати у власний досвід. Саме мінімальні зміни створюють умови, за яких мозок здатний помітити нову інформацію, інтегрувати її у власний досвід і поступово сформувати якісніші способи дії. Такий підхід підтримує природне навчання, зберігає активну роль самої дитини. Саме тому роль дорослого полягає у створенні умов, за яких дитина сама відкриває більш ефективний спосіб дії.
Варіативність	Варіативність збільшує кількість синапсів в головному мозку, що дає змогу виводити зі стану «застрягання» і надає мозку дані, необхідні для побудови нових успішних рішень.	У практиці роботи з дітьми раннього віку це означає постійне розширення сенсомоторного досвіду дитини через зміну способів виконання знайомих дій, використання різних матеріалів, умов і варіантів взаємодії. Дорослий не прагне до одноманітного відпрацювання навички, а створює ситуації вибору, експериментування й відкриття нових способів дії. Це забезпечує розвиток нейропластичності, гнучкості поведінки та здатності переносити набуті навички у нові життєві ситуації.
Тихий ентузіазм	Зменшення інтенсивності похвали задля того, щоб дитина відчувала радість від набуття нових умінь, а не від реакції оточення. Це дає змогу вивести досвід на перший план, завдяки чому дитина його помітить і засвоїть його.	У практиці роботи з дітьми раннього віку це означає, що головною винагородою для дитини має ставати не зовнішня похвала дорослого, а власне переживання успіху. Для цього дорослий підтримує дитину доброзичливою увагою, щирою зацікавленістю та емоційною присутністю, однак не підміняє її внутрішню радість гучним схваленням чи надмірним захопленням. Такий підхід допомагає дитині навчатися отримувати задоволення від самого процесу відкриття і власних досягнень, поступово формуючи внутрішню мотивацію до навчання, а не залежність від постійного зовнішнього схвалення. Варто пам'ятати, що педагогічна майстерність полягає не в тому, щоб яскраво оцінити успіх дитини, а в тому, щоб створити умови, за яких вона сама переживе радість власного відкриття.
Гнучкість цілей	Тут йдеться про звільнення від нав'язливого бажання досягти мети у незмінному вигляді, певним чином і за певний час. Беззаперечне дотримання цілей може призвести до розчарування та невдач.	У практиці роботи з дітьми раннього віку це означає, що головним орієнтиром стає не жорстко визначений результат, а актуальний стан дитини та її готовність до взаємодії. Дорослий постійно коригує власні дії відповідно до інтересів, можливостей і потреб дитини, підтримуючи навіть незначні позитивні зміни. Такий підхід дає змогу уникати перевантаження, підтримує внутрішню мотивацію та забезпечує природний темп розвитку.
«Перемикач навчання» (режим навчання)	У будь-який момент мозок перебуває або в режимі навчання (тоді «перемикач» увімкнений), або ні. Замотивована дитина спонтанно звертає увагу на те, що пропонує дорослий, виявляє інтерес до цього та ініціює власну участь.	У практиці роботи з дітьми раннього віку це означає створення таких умов, за яких дитина відчуває цікавість, безпеку та бажання досліджувати нове. Для цього дорослий постійно вносить у взаємодію елементи новизни, змінює способи діяльності, підтримує допитливість і не допускає механічного повторення однакових дій. Саме відкритість до нового активізує природні механізми навчання та розвитку.
Уява та мрії	Використання уявного представлення бажаного результату допомагає мозку відображати рухи та сценарії досягнення цього результату перед їх фізичним виконанням. Це своєрідна «об'єктивація очікуваних результатів».	У практиці роботи з дітьми раннього віку це означає допомагати дитині відкривати нові можливості власного розвитку, не обмежуючи її лише вже сформованими способами дії. Завдання дорослого полягає у тому, щоб підтримувати в дитини віру у власні можливості, створювати образ досяжних змін і відкривати перспективи нового досвіду. Саме бачення можливого результату активізує внутрішню мотивацію до навчання, підтримує пластичність мозку та створює умови для подальшого розвитку.
Усвідомлення	Здатність до усвідомлення власної діяльності та контексту ситуації долає жорсткі, повторювані шаблони та сприяє набуттю здатності до самостійності.	У практиці роботи з дітьми раннього віку це означає поступове формування здатності помічати власні дії, переживання, тілесні відчуття, зміни, які відбуваються під час взаємодії та контекст середовища. Дорослий допомагає дитині усвідомлювати власний досвід через запитання, спільне обговорення, використання простих засобів самооцінювання та підтримку рефлексії. Це створює основу для розвитку саморегуляції, самостійності та більш усвідомленої поведінки.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Проведений аналіз засвідчив значний практичний потенціал методу «Нейрорух» Анат Баніель для осмислення сучасних підходів до цілісного розвитку дітей раннього віку з ООП. Представлені у статті дев'ять засад розвитку, сформульовані А. Баніель як підґрунтя методу «Нейрорух», були нами педагогічно інтерпретовані з позицій сучасної спеціальної освіти та конкретизовані через практичні рекомендації для фахівців і батьків. Такий підхід дає змогу розглядати метод не лише як окрему авторську технологію, а як джерело педагогічних ідей, що орієнтують дорослого на уважну, індивідуалізовану взаємодію з дитиною, підтримку її власної активності та створення умов для природного розкриття потенціалу розвитку. Перспективним напрямом подальших досліджень є наукове обґрунтування можливостей інтеграції окремих практичних положень методу «Нейрорух» у систему психолого-педагогічного супроводу дітей раннього віку з ООП та їх емпірична перевірка в умовах української освітньої практики.

Обмеження. Представлений аналіз не мав на меті оцінювання клінічної ефективності методу «Нейрорух» Анат Баніель. Автори зосередили увагу на його педагогічному осмисленні та аналізі практичного потенціалу для роботи з дітьми раннього віку з особливими освітніми потребами.

Література:

1. Герасімова Н. Є., Герасимова І. В. Інтегративний підхід до конфліктології та нейропсихологічного супроводу осіб з особливими освітніми потребами: когнітивні, комунікативні та вікові детермінанти. *Наукові перспективи*. 2026. 3(69). С. 1593–1606. DOI : https://doi.org/10.52058/2708-7530-2026-3(69)-1593-1606

2. Іваницька Л. Нейрокорекція як інноваційний напрям у подоланні мовленнєвих розладів у дітей. *Вісник науки та освіти*. 2026. № 5(47). С. 3368–3383. DOI: https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-5(47)-3368-3383

3. Кузнецова Т., Кордонець В. Розвиток мовлення дошкільників з інтелектуальними порушеннями на заняттях з фізичного виховання. *Acta Paedagogica Volynienses*. 2026. № 2. С. 288–295. DOI : https://doi.org/10.32782/apv/2026.2.38

4. Лопатинська Н., Хомик Т., Косянчук А. Нейростимуляційні технології у корекційно-розвитковій діяльності з дітьми раннього та дошкільного віку з моторними дисфункціями. Development trends in special and inclusive education in the context of the European dimension: theory and practice: Scientific monograph. Baltija Publishing, Latvia. 2024. С. 142–163. DOI : https://doi.org/10.30525/978-9934-26-457-3-8

5. Цісарук С. Корекція мовленнєвих порушень у дітей дошкільного віку засобами нейростимуляційних технологій. *Соціально-психологічна допомога і соціальна робота: виклики сучасності : матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції* (м. Луцьк, 10-11 квітня 2025 р.). Луцьк: відділ іміджу та промоції ЛНТУ, 2025. С. 497–500.

6. Adolph K. E., Hoch J. E. Motor development: Embodied, Embedded, Enculturated, and Enabling. *Annual Review of Psychology*. 2019. Jan 4. Vol. 70. pp. 141–164. DOI: https://doi.org/10.1146/annurev-psych-010418-102836 . Epub 2018 Sep 26. PMID: 30256718; PMCID: PMC6320716.

7. Ayres A. J. Sensory Integration and Learning Disorders. Los Angeles : Western Psychological Services, 1972. 293 p.

8. Ayres A. J. Sensory Integration and the Child. Los Angeles : Western Psychological Services, 1979. 228 p.

9. Baniel A., Almagor E., Sharp N., Kolumbus O., Herbert M. R. From fixing to connecting-developing mutual empathy guided through movement as a novel path for the discovery of better outcomes in autism. *Frontiers in Integrative Neuroscience*. 2025. 18 p. DOI : https://doi.org/10.3389/fnint.2024.1489345

10. Blythe S. G. Attention, Balance and Coordination: The A.B.C. of Learning Success. Wiley-Blackwell. 2009.

11. Blythe S. G. Releasing Educational Potential Through Movement: A Summary of Individual Studies Carried Out Using the INPP Test Battery and Developmental Exercise Programme for use in Schools with Children with Special Needs. *Child Care in Practice*. 2005. 11(4), pp. 415–432. DOI: https://doi.org/10.1080/13575270500340234

12. Diamond A. Close Interrelation of Motor Development and Cognitive Development and of the Cerebellum and Prefrontal Cortex. *Child Development.* 2000. Vol. 71, № 1. pp. 44–56. DOI: https://doi.org/10.1111/1467-8624.00117

13. Diamond A., & Ling D. S. Conclusions about interventions, programs, and approaches for improving executive functions that appear justified and those that, despite much hype, do not. *Developmental Cognitive Neuroscience.* 2016. 18. 34–48. DOI : https://doi.org/10.1016/j.dcn.2015.11.005

14. Hadders-Algra M. Early Diagnostics and Early Intervention in Neurodevelopmental Disorders-Age-Dependent Challenges and Opportunities. *Journal of Clinical Medicine.* 2021. 10(4). 861. DOI : https://doi.org/10.3390/jcm10040861

15. Jordan-Black J.-A. The effects of the Primary Movement programme on the academic performance of children attending ordinary primary school. *Journal of Research in Special Educational Needs*. 2005. 5. pp. 101–111. DOI : https://doi.org/10.1111/j.1471-3802.2005.00049.x

16. Naserizadeh S., Taghvaei D., Davoodi H. Comparison of the Effectiveness of Anat Baniel's Method for Neuro-motor therapy on stereotyped behavior and Social interactions of children with Autism Spectrum Disorder. *Journal of Research in Behavioral Sciences*. 2022. 20(3). p. 493–503. DOI : http://dx.doi.org/10.52547/rbs.20.3.493

17. Porges S. W. *The polyvagal theory: Neurophysiological foundations of emotions, attachment, communication, and self-regulation.* W. W. Norton & Company. 2011.

References:

1. Herasimova, N. Ye., & Herasymova, I. V. (2026). Intehratyvnyi pidkhid do konfliktolohii ta neiropsykholohichnoho suprovodu osib z osoblyvymy osvitnimy potrebamy: kohnityvni, komunikatyvni ta vikovi determinanty [Integrative approach to conflictology and neuropsychological support of persons with special educational needs: cognitive, communicative and age determinants]. *Naukovi perspektyvy – Scientific Perspectives*, 3(69), 1593–1606. DOI: https://doi.org/10.52058/2708-7530-2026-3(69)-1593-1606 [in Ukrainian].

2. Ivanytska, L. (2026). Neirokorektsiia yak innovatsiinyi napriam u podolanni movlennievykh rozladiv u ditei [Brain training as an innovative approach to treating speech disorders in children]. *Visnyk nauky ta osvity – Bulletin of Science and Education*, 5(47), 3368–3383. DOI: https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-5(47)-3368-3383 [in Ukrainian].

3. Kuznetsova, T., & Kordonets, V. (2026). Rozvytok movlennia doshkilnykiv z intelektualnymy porushenniamy na zaniattiakh z fizychnoho vykhovannia [Speech development of preschoolers with intellectual disabilities at physical education classes]. *Acta Pedagogica Volynienses*, (2), 288–295. DOI: https://doi.org/10.32782/apv/2026.2.38 [in Ukrainian].

4. Lopatynska, N., Khomyk, T., & Kosianchuk, A. (2024). Neirostylimiatsiini tekhnolohii u korektsiino-rozvytkovii diialnosti z ditmy rannoho ta doshkilnoho viku z motornymy dysfunktsiiamy [Neurostimulation technologies in treatment and developmental activities with infants and preschool children with motor dysfunctions]. In *Development trends in special and inclusive education in the context of the European dimension: theory and practice: Scientific monograph* (pp. 142–163). Baltija Publishing, Latvia. DOI: https://doi.org/10.30525/978-9934-26-457-3-8 [in Ukrainian].

5. Tsisaruk, S. (2025). Korektsiia movlennievykh porushen u ditei doshkilnoho viku zasobamy neirostimuliatsiinykh tekhnolohii [Treatment of speech disorders in preschool children by means of neurostimulation technologies]. «*Sotsialno-psykholohichna dopomoha i sotsialna robota: vyklyky suchasnosti»: materialy VI Vseukrainskoi naukovo-praktichnoi konferentsii [«Social and Psychological Assistance and Social Work: Contemporary Challenges»: Proceedings of the 6th All-Ukrainian Scientific and Practical Conference]*. Lutsk: LNTU, 497–500. [in Ukrainian].

6 Adolph, K. E., Hoch, J. E. (2019). Motor development: Embodied, Embedded, Enculturated, and Enabling. *Annual Review of Psychology*. Vol. 70, 141–164. DOI: https://doi.org/10.1146/annurev-psych-010418-102836. Epub 2018 Sep 26. PMID: 30256718; PMCID: PMC6320716.

7. Ayres, A. J. (1972). Sensory Integration and Learning Disorders. Los Angeles : Western Psychological Services, 293 p. [in English].

8. Ayres, A. J. (1979). Sensory Integration and the Child. Los Angeles : Western Psychological Services, 228 p. [in English].

9. Baniel, A., Almagor, E., Sharp, N., Kolumbus, O., & Herbert, M. R. (2025). From fixing to connecting-developing mutual empathy guided through movement as a novel path for the discovery of better outcomes in autism. *Frontiers in Integrative Neuroscience*, *18 p.* DOI : https://doi.org/10.3389/fnint.2024.1489345 [in English].

10. Blythe, S. G. (2009). *Attention, Balance and Coordination: The A.B.C. of Learning Success*. Wiley-Blackwell [in English].

11. Blythe, S. G. (2005). Releasing Educational Potential Through Movement: A Summary of Individual Studies Carried Out Using the INPP Test Battery and Developmental Exercise Programme for use in Schools with Children with Special Needs. *Child Care in Practice*, *11*(4), 415–432. DOI : https://doi.org/10.1080/13575270500340234 [in English].

12. Diamond, A. (2000). Close Interrelation of Motor Development and Cognitive Development and of the Cerebellum and Prefrontal Cortex. *Child Development,* vol. 71, № 1, pp. 44-56. DOI : https://doi.org/10.1111/1467-8624.00117 [in English].

13. Diamond, A., & Ling, D. S. (2016). Conclusions about Interventions, Programs, and Approaches for Improving Executive Functions That Appear Justified and Those That, Despite Much Hype, Do Not. *Developmental Cognitive Neuroscience,* 18, 34-48. DOI : https://doi.org/10.1016/j.dcn.2015.11.005 [in English].

14. Hadders-Algra, M. (2021). Early Diagnostics and Early Intervention in Neurodevelopmental Disorders-Age-Dependent Challenges and Opportunities. *Journal of Clinical Medicine,* 10(4), 861. DOI: https://doi.org/10.3390/jcm10040861 [in English].

15. Jordan-Black, J.-A. (2005). The effects of the Primary Movement programme on the academic performance of children attending ordinary primary school. *Journal of Research in Special Educational Needs,* 5, pp. 101–111. DOI : https://doi.org/10.1111/j.1471-3802.2005.00049.x [in English].

16. Naserizadeh, S., Taghvaei, D., & Davoodi, H. (2022). Comparison of the Effectiveness of Anat Baniel's Method for Neuro-motor therapy on stereotyped behavior and Social interactions of children with Autism Spectrum Disorder. *Journal of Research in Behavioral Sciences,* 20(3), p. 493–503. DOI: http://dx.doi.org/10.52547/rbs.20.3.493 [in English].

17. Porges, S. W. (2011). *The polyvagal theory: Neurophysiological foundations of emotions, attachment, communication, and self-regulation.* W. W. Norton & Company [in English].

Дата першого надходження статті до видання: 14.07.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 12.08.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 20.10.2026